

Sosiaali- ja terveydenhuollon
asiakasmaksujen alentaminen ja
perimättä jättäminen Pohjois-Savon
hyvinvointialueella

Laskutus

22.5.2026

Sisällys

1 Asiaksmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen	3
1.1 Laskun maksuajan pidentäminen ja muutoksenhaku	4
1.2 Asiaksmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen piiriin kuuluvat maksut.....	5
1.3 Asiaksmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen hakeminen.....	5
2 Tasasuuruiset asiakasmaksut.....	7
2.1 Asiaksmaksun alennuksen laskeminen	7
2.2 Laskelmassa huomioitavat tulot ja varallisuus	8
2.3 Laskelmassa yleisesti huomioitavat menot.....	9
3 Tulosidonnaiset asiakasmaksut	11
3.1 Kuukausittainen käyttövara tai perusosa	11
3.2 Asiaksmaksun alennuksen laskeminen	11
3.3 Laskelmassa huomioitavat tulot ja varallisuus	14
3.4 Laskelmassa yleisesti huomioitavat menot.....	15
3.4.1 Esimerkkejä menoista, joita ei huomioida asiakkaalta tai mahdolliselta puolisoilta laskelmassa	16
4 Varallisuuden huomioiminen	17
5 Päätöksenteko.....	18

Laskutus

22.5.2026

1 Asiaksmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävistä asiaksmaksuista määrätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiaksmaksuista annetussa laissa (734/1992) ja – asetuksessa (912/1992). Asiaksmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä säädetään asiaksmaksulain 11 §:ssä, jonka mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin, kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiaksmaksulain mukaan asiaksmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista Kelan perustoimeentulotukeen nähden.

Maksun alentaminen tai perimättä jättäminen koskee kaikkia sosiaalihuollon maksuja, myös kuljetuspalvelujen omavastuuosuuksia, sekä terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrättyjä maksuja. Palvelun järjestäjä voi päättää, että muitakin kuin edellä mainittuja maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa samoilla perusteilla tai maksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä, jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen. Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluevaltuusto on päättänyt, että myös terveydenhuollon tasasuuruista maksuista voi hakea maksun alentamista ja perimättä jättämistä. Terveystenhuollon tasasuuruista maksuja ovat hinnaston mukaiset, kaikille samansuuruiset maksut, kuten lääkärinvastaanotto, suun terveydenhuollon maksut, poliklinikkamaksut ja lyhytaikaisen laitoshoidon maksut.

Asiakkaalle on annettava tieto siitä, mitä laissa säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Tietoa annettaessa asiakkaalle on annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi tarvittaessa pyytää lisätietoja.

Asiaksmaksulain 6 a §:ssä listatut terveydenhuollon maksut kerryttävät vuotuista terveydenhuollon maksukattoa, joka 815 euroa vuonna 2026. Maksukaton täyttymisen jälkeen maksukattoon sisältyvät terveydenhuollon palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia asianomaisen kalenterivuoden loppuun, lukuun ottamatta lyhytaikaista laitoshoidoa, josta asiakas maksaa alennetun hoitopäivämaksun, ns. ylläpitomaksun. Maksukaton täytyttyä mahdollisella asiaksmaksun alentamisella tai perimättä jättämisellä ei ole vähentävää vaikutusta maksukattokertymään. Jos alennus myönnetään laskusta, joka on osaltaan vaikuttanut maksukaton täyttymiseen, maksukatto jätetään tästä huolimatta voimaan.

Laskutus

22.5.2026

Palvelusetelin omavastuuosuuteen ei voida käyttää alentamista tai perimättä jättämistä, koska asiakasmaksujen kohtuullistamista koskeva sääntely ei koske palveluseteliä. Palvelusetelin arvoa on mahdollista tarvittaessa korottaa palvelusetelilain 8 § mukaisesti.

Asiakkaan tulee hakea mahdolliset ensisijaiset etuudet (Kelan hoitotuki, asumistuki, takuueläke) ennen maksunalennushakemuksen tekemistä tai viimeistään maksunalennusprosessin yhteydessä. Asiaksmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen perustuu yksilölliseen tilanearvioon.

Jos asiaksmaksun alentamisen jälkeen asiakkaalle lähetettävän laskun arvoksi jää alle 5 euroa, maksua ei peritä asiakkaalta lainkaan. Maksuun annetaan tällöin päätös perimättä jättämisestä.

Kuolleen henkilön osalta ei käsitellä maksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakemuksia. Kuolinpesän osalta tulee toimittaa kopio perukirjasta, jonka perusteella käsitellään mahdollinen laskujen perimättä jättäminen. Perukirja toimitetaan Monetra Pohjois-Savon asiakaspalveluun.

Mikäli asiakkaalla on tilapäisiä maksuvaikeuksia, voi laskuille hakea maksuaikaa tai maksujärjestelyjä.

1.1 Laskun maksuajan pidentäminen ja muutoksenhaku

Mikäli asiakkaalla on tilapäisiä maksuvaikeuksia esimerkiksi yksittäisen laskun maksamisessa, hän voi pyytää laskulle lisää maksuaikaa ilman hänelle aiheutuvia lisäkustannuksia. Maksuaikaa voi pyytää myös niihin laskuihin, joihin ei myönnetä asiaksmaksun alentamista tai perimättä jättämistä.

Maksuaikaa tulee pyytää ennen laskun eräpäivää. Eräpäivän jälkeen saapuneita maksuaikapyyntöjä ei pääsääntöisesti enää myönnetä. Jos laskua ei ole maksettu eräpäivään mennessä, saa asiakas maksumuistutuksen. Pohjois-Savon hyvinvointialueen maksumuistutukset ja perintäkirjeet viivästyskorkoineen lähettää perintätoimisto. Pohjois-Savon hyvinvointialueen perintää hoitaa Revire Oy.

Laskun maksuaikaa koskevissa ja muissa laskun maksun tilaa koskevissa tiedusteluissa tulee olla yhteydessä Monetra Pohjois-Savon asiakaspalveluun:

- Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiakaspalvelu.monetra.fi/>
- Puhelimitse: 040 146 9991 (ma-pe klo 9–12)

Laskutus

22.5.2026

Jos asiakas on tyytymätön laskuun, joka koskee tasasuuruista asiakasmaksua, hän voi tehdä oikaisuvaatimuksen laskussa olevien oikaisuvaatimusohjeiden mukaisesti. Jos vastaanotetussa laskussa on selkeä virhe, tulee olla yhteydessä laskuttajaan. Yhteystiedot löytyvät laskulta.

Jos asiakas on saanut tulosidonnaisen asiakasmaksupäätöksen ja havainnut siinä virheen, virheen korjaamiseksi otetaan yhteyttä päätöksentekijään. Yhteystiedot löytyvät päätökseltä. Asiakasmaksupäätöksestä voi tehdä myös oikaisuvaatimuksen päätöksessä olevien oikaisuvaatimusohjeiden mukaisesti.

1.2 Asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen piiriin kuuluvat maksut

Asiakasmaksujen alentamista tai perimättä jättämistä voi hakea Pohjois-Savon hyvinvointialueen laskuttamiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Alennusta ei voi hakea seuraaviin maksuihin:

- Perumattomasta ajanvarauksesta ja käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu
- Ensihoidon omavastuuosuudet
- Lääkärintodistuksesta tai lausunnosta perittävä maksu
- Täyskustannushinnalla laskutetut maksut
- Asuntoon liittyvät maksut, jotka eivät ole asiakasmaksulain mukaisia sote-maksuja, kuten asunnon vuokra

1.3 Asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen hakeminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut eivät saa aiheuttaa asiakkaalle pysyvää toimeentulotuen tarvetta. Mikäli Kela on myöntänyt asiakkaalle toimeentulotukea, asiakas voi saada kyseiselle ajanjaksolle Pohjois-Savon hyvinvointialueelta myönteisen alentamisen tai perimättä jättämisen päätöksen toimeentulon myöntämisen perusteella. Jos kyseessä on kertaluonteinen, tasasuuruinen asiakasmaksu, jonka Kela on jo huomionnut toimeentulotukilaskelmassa, tai jos asiakas on jo suorittanut maksun, johon hän hakee alennusta, maksun ei katsota vaarantavan asiakkaan toimeentuloa. Näissä tapauksissa hakemus hylätään.

Asiakkaalle voidaan myöntää päätös asiakasmaksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä myös silloin, kun Ulosottolaitos on todennut hänet varattomaksi (ei ulosmittauskelpoisia tuloja tai omaisuutta). Kaikissa edellä mainituissa tilanteissa edellytetään, että asiakas toimittaa hakemuksensa määräajassa käsiteltäväksi.

Laskutus

22.5.2026

Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä haetaan ensisijaisesti Pohjois-Savon hyvinvointialueen hakemuslomakkeella, jonka saa tulostettua hyvinvointialueen nettisivuilta. Asian voidaan katsoa tulleen vireille myös vapaamuotoisesta kirjallisesta hakemuksesta. Hakemuksen voi toimittaa asiakas, edunvalvoja, edunvalvontavaltuutettu tai muu asiakkaan valtuuttama edustaja.

Hakemuksesta on käytävä ilmi mihin yksittäisiin maksuihin tai laskuihin alennusta tai vapautusta haetaan, millä perusteilla (menot, tulot, varat ja velat) ja mitä palvelua hakemus koskee sekä esittää niistä pyydytetyt selvitykset. Hakemuksessa tulee myös perustella millä tavoin asiakasmaksu vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Hakemuksen käsittelyajalle tulee laskulle hakea maksuaikaa, katso yhteystiedot kappaleesta 1.1.

Asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava viranomaiselle kaikki ne tiedot, joita viranomainen tarvitsee maksun alentamisen tai perimättä jättämisen tarpeen arvioimiseksi (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 20 §). Asiakkaan tulee esittää perusteet hakemukselleen sekä tositteet ja selvitykset menoista, tuloista, varoista ja veloista. Samat tiedot tulee toimittaa yhteistaloudessa asuvalta avio- tai avopuolisolta. Asian käsittely edellyttää ajantasaisten tiliotteiden toimittamista kaikista tileistä hakuhetkestä takautuvasti kahden kuukauden ajalta. Yrittäjän tulee toimittaa juoksevan kirjanpidon mukainen ajantasainen yrityksen tulos- ja taselaskelma pyydytyltä määräajalta. Tarvittaessa hakemuksen käsittelijä voi selvittää asiakkaan tulotiedot muilta viranomaisilta tai yhteisöiltä salassapitosäännösten estämättä (asiakasmaksulaki 14 a §). Tietoja voidaan pyytää myös asiakkaalta lisäselvityspyyntönä, johon vastaamiseen annetaan määräaika. Jos asiakas ei toimita erikseen pyydyttyjä tarpeellisia tietoja määräajan kuluessa, hakemus hylätään tällä perusteella.

Tositteiden lähettäminen ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole tarpeen, jos kyseessä on asiakas, jolle on myönnetty toimeentulotuki tai hän on Ulosottolaitoksen toteamana varaton. Asiakkaan ei lähtökohtaisesti tarvitse toimittaa verotietojaan, sillä Pohjois-Savon hyvinvointialue saa Verosovelluksen kautta tietoonsa asiakkaan viimeisimmän vahvistetun verotuspäätöksen tiedot.

Tulosidonnaisissa maksuissa asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakemus käsitellään pääsääntöisesti sen kuukauden alusta, jolloin hakemus on saapunut. Terveystenhuollon tasasuuruisiin asiakasmaksuihin alennusta on haettava 30 + 7 päivän kuluessa laskun päiväyksestä.

Hakemus on allekirjoitettava.

Laskutus

22.5.2026

2 Tasasuuruiset asiakasmaksut

Tasasuuruiset asiakasmaksut peritään kaikilta palvelua käyttäviltä yli 18-vuotiailta samansuuruisina. Ennen kuin asiakas voi hakea maksun alentamista tai perimättä jättämistä, hänen tulee ensisijaisesti turvata oma toimeentulonsa käytettävissä olevilla tuloilla, varoilla ja säästöillä.

Kun arvioidaan mahdollisuutta alentaa tasasuuruisia maksuja tai jättää ne perimättä, tarkastellaan asiakkaan ja hänen puolisonsa kaikkia käytettävissä olevia tuloja sekä nopeasti realisoitavaa varallisuutta. Arvioinnissa huomioidaan myös myöhemmin tässä asiakirjassa luetellut menot. Hakemuksen saavuttua vireille laskujen eräpäivät siirretään käsittelyn ajaksi.

Päätös maksun alentamisesta tehdään sen kuukauden perusteella, johon laskun alkuperäinen eräpäivä sijoittuu. Asiakkaan tulee ilmoittaa hakemuksessaan ne laskut, joihin hän hakee alennusta. Hakemukseen voidaan lisätä uusia laskuja käsittelyn aikana, jos niiden alkuperäiset eräpäivät kohdistuvat samalle kuukaudelle ja lisääminen tapahtuu hakemuksen käsittelyn ollessa kesken.

Tarvittaessa ja perustellusta syystä prosessissa voidaan joustaa asiakkaan edun mukaisesti. Alennusta on haettava 30 + 7 päivän kuluessa laskun päiväyksestä. Jos maksun alentaminen tai perimättä jättäminen myönnetään ja laskulle on ehtinyt kertyä korko- tai perintäkuluja ennen hakemuksen vireilletuloa, nämä kulut hyvitetään asiakkaalle Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimesta. Hakemuksen vireille tulon jälkeen perintätoimet keskeytetään. Mikäli hakemus saapuu myöhässä, asiakkaalle annetaan kuitenkin valituskelpoinen päätös.

2.1 Asiakasmaksun alennuksen laskeminen

Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskevan päätöksen tueksi voidaan laatia laskelma, joka perustuu asiakkaan ja mahdollisen puolison nettotuloihin, varallisuuteen ja välttämättömäksi katsottaviin menoihin. Jos asiaa käsiteltäessä käy ilmi, että varallisuus ylittää tämän ohjeen mukaisen varallisuusrajan (soveltamisohjeen kappale 4), ei laskelmaa laadita. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan asiakkaan palvelu ja mitä asiakasmaksu sisältää sekä asiakkaan kokonaistilanne.

Asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen laskelman lähtökohtana on, että hakijan tuloista vähennetään alennuslaskelmassa hyväksyttävät menot. Laskelman perusteella arvioidaan, vaarantuvatko henkilön tai perheen toimeentulon

Laskutus

22.5.2026

edellytykset tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttaminen asiakasmaksun vuoksi.

Hakijalle määritellään perusosa laskelmalle. Niissä asiakasmaksuissa, joissa asiakasmaksulaki ei määrittele lakisääteistä kuukausittaista käyttövaraa asiakkaalle, käytetään laskennassa asiakkaalle kuukausittain käyttöön jätettävän euromäärän arvona kulloinkin toimeentulotuen perusosan voimassa olevaa euromääräistä osuutta. Hakijalle tulee jäädä toimeentulotuen perusosan suuruinen euromäärä.

Mikäli asiakas asuu yhteistaloudessa avio- tai avoliitossa ja/tai perheessä asuu alaikäisiä lapsia, huomioidaan kullekin oma toimeentulotuen perusosa Kelan vuosittain määrittelemien summien mukaisesti. Mahdollinen lasten vuoroasuminen vanhempien luona huomioidaan perusosassa. (<https://www.kela.fi/toimeentulotuki-perusosan-maara>).

2.2 Laskelmassa huomioitavat tulot ja varallisuus

Tasasuuruisten asiakasmaksujen alentaminen perustuu aina asiakkaan todelliseen taloudelliseen tilanteeseen. Siksi arvioinnissa huomioidaan kaikki asiakkaan sekä hänen samassa taloudessa asuvan aviopuolison tai avopuolison käytettävissä olevat tulot ja etuudet. Tuloksi voidaan laskea myös kertaluonteiset erät, kuten vakuutuskorvaukset, veronpalautukset, avustukset ja pelivoitot.

Alennustarvetta arvioitaessa tarkastellaan lisäksi asiakkaan talletuksia ja muuta nopeasti realisoitavaa varallisuutta, koska niiden avulla voidaan välttää toimeentulon vaarantuminen. Nopeasti realisoitavaa eli rahaksi muutettavaa omaisuutta ovat esimerkiksi osakkeet, rahasto-osuudet, säästövakuutukset ja arvopaperit. Varallisuutena ei huomioida hakijan omassa käytössä olevaa asuntoa. Loma-asunto tai muut kiinteistöt huomioidaan varallisuutena päätöstä tehtäessä. Asiakkaan käytettävissä olevat talletukset ja muut helposti käyttöön otettavat varat tulee käyttää ennen kuin maksun alentaminen voidaan myöntää.

Varallisuutena ei huomioida puolison tai lasten omaisuutta, eikä hakijan mahdollisia lastensuojelun jälkihuollon itsenäistymisvaroja. Myöskään sellaista omaisuutta, jota ei voida realisoida laskun erääntymiskuukauden aikana, ei oteta huomioon. Jos asiakkaalla on hitaasti realisoitavaa varallisuutta ja hän hakee toistuvasti asiakasmaksualennusta, voidaan varallisuuden realisoinnille asettaa määräaika. Määräajan jälkeen alennusta ei enää voida myöntää. Kiinteän omaisuuden realisointia ei vaadita, mikäli omaisuus on henkilön omassa, jatkuvassa asumiskäytössä.

Laskutus

22.5.2026

Asiakasmaksua ei alenneta eikä jätetä perimättä, jos asiakkaalla on 3000 euroa tai puolison kanssa yhteistä varallisuutta yhteensä enemmän kuin 6000 euroa säästöinä tileillään ja/tai nopeasti realisoitavana omaisuutena.

2.3 Laskelmassa yleisesti huomioitavat menot

Menona huomioidaan hakijalta sekä mahdollisilta muilta perheenjäseniltä seuraavat menot, joiden eräpäivä on tasasuuruksen maksun erääntymiskuukautena:

- Perustoimeentulotuen perusosa perhekoon mukaan vähennettynä ravintomenojen osuus, joka määritetään erikseen.
- Jos asiakas on Pohjois-Savon hyvinvointialueen pitkäaikaisen palvelun asiakas, huomioidaan lakisääteinen käyttövara tai perustoimeentulotuen perusosa siitä ravinto-osuus vähennettynä.
- Ravintomenona huomioidaan vähintään hyväksyttävä ravintomeno tai enintään Pohjois-Savon hyvinvointialueen myöntämien päivän kaikkien aterioiden kustannukset. Jos asiakas saa palvelussa täyden ylläpidon, asiakkaalla ei ole tosiasiallisia huomioitavia ravintomenoja.
- Jos asiakas on lyhytaikaisessa ympärivuorokautisessa asumispalvelussa, lyhytaikaisessa laitoshoidossa tai laitospalvelussa, ravintomenot huomioidaan niiltä päiviltä kuukaudessa, jolloin asiakas ei ole ollut edellä mainituissa palvelussa.
- Keliakiasta aiheutuvat ylimääräiset ravintomenot huomioidaan Kelan linjauksen mukaisesti.
- Asiakkaan/puolison välttämättömät ensisijaisen asunnon asumiskustannukset, kuten vuokra-asunnon vuokra tai omistusasunnon hoito- ja pääomavastike, asumisoikeusasunnon vastike, asuntolaina korkoineen, vesi, sähkö, kotivakuutus, omakotitalon välttämättömät menot perustoimeentulotuen käytäntöjen mukaisesti.
- Pitkäaikaisen julkisen palvelun asiakasmaksu, kuten esimerkiksi lasten kunnallisen varhaiskasvatuksen menot.
- Edunvalvojan palkkio enintään perusmaksun suuruisena sekä tilintarkastusmaksu.
- Apteekista reseptillä ostetut tuotteet.
- Kelan matkakattoja kerryttävien matkojen omavastuuosuus.
- Julkisen palvelun järjestäjän sosiaali- ja terveydenhuollon kulut (ml. Kelan tukema psykoterapia).
- Lapsen tapaamisesta aiheutuvat perustellut kustannukset perustuen lastenvalvojan tai tuomioistuimen vahvistamaan tapaamissopimukseen.
- Muille kuin samassa taloudessa asuville perheenjäsenille maksettavat elatusavut.

Laskutus

22.5.2026

- Opintolainan lyhennys korkoineen (korkoihin voi saada Kelasta korkoavustusta).
- Muut erityiset menot, jotka katsotaan välttämättömiksi taloudellisin, terveydellisin tai sosiaalihuollollisin syin Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalihuollon ammattihenkilön toimesta.
- Mikäli asiakkaalla on hyvinvointialueen tukipalveluita pl. ateriat, niiden osuus voidaan huomioida ensisijaisesti palvelupäätöksen mukaisesti tai tarvittaessa laskun erääntymiskauden todellisten tukipalvelukulujen perusteella.
- Yksityiset tukipalvelut, jos ne perustuvat asiakkaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelutarpeen arvioon tai sosiaalihuollon ammattihenkilön puoltoon ja ovat asiakkaan tilanteessa välttämättömiä ja kustannuksiltaan kohtuullisia.
- Ulosottoviranomaisen määrittelemä kuukausierä
 - liitteeksi tulee toimittaa ulosottoviraston ulosottopäätös, koonti velallisen ulosottoasioista, josta ilmenee ulosmitattava summa, mistä tulosta se ulosmitataan, ulosoton alkamis- ja loppumispäivä
 - jos ulosmittauksen päättymispäivää ei ole tiedossa, asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on velvollinen ilmoittamaan siitä viipymättä laskutusyksikköön, kun asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on saanut tietää ulosmittauksen päättymispäivän.
- Velkajärjestelyn maksusuunnitelman mukainen kuukausierä, jos asiakkaalla käräjäoikeuden velkajärjestelypäätös
 - liitteeksi kopio käräjäoikeuden päätöksestä ja/tai maksuohjelma, jos käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene maksun suuruutta
 - yksityisiä velkajärjestelyjä tai osamaksusuunnitelmia ei huomioida vähennyksenä

Esimerkkejä menoista, joita ei huomioida laskelmassa:

- Yksityisen terveydenhuollon menot
- Jalkahoito, kampaamopalvelut, yksityinen fysioterapia
- Apteekin itsehoitovalmisteet
- Muussa kuin vakituaisessa asuinkäytössä olevasta kiinteistöstä aiheutuvat kulut
- Vakuutusmaksut, jotka eivät koske välttämätöntä kotivakuutusta (henkilövakuutukset, matkatavaravakuutukset, varastovakuutukset ja muut vastaavat)
- Kulutus- ja joustoluotot sekä yksityishenkilöille maksettavat velat

Laskutus

22.5.2026

3 Tulosidonnaiset asiakasmaksut

Tulosidonnaisten asiakasmaksujen periminen perustuu asiakasmaksulakiin sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymiin maksuperusteisiin. Maksu määrätään asiakkaan maksukyvyn mukaan ja maksusta annetaan asiakkaalle valituskelpoinen päätös. Maksunalennus tai perimättä jättäminen myönnetään tasasuuruista asiakasmaksuista vasta sen jälkeen, kun muut tulosidonnaiset maksut (esim. säännöllinen kotihoito, yhteisöllisen asumisen asiakasmaksu) eivät ole enää alennettavissa.

3.1 Kuukausittainen käyttövara tai perusosa

Käyttövara tai perusosa on tarkoitettu asiakkaan henkilökohtaisten menojen kattamiseen. Käyttövara tai perusosa huomioidaan asiakkaan palvelu- ja asumismuodon mukaisesti joko asiakasmaksulain mukaisena käyttövarana (vähimmäiskäyttövara) tai toimeentulotuen perusosaan perustuen. Käyttövaralla/perusosalla on tarkoitus kattaa jokapäiväisen elämän välttämättömät menot, esimerkiksi asukkaan henkilökohtaiset hygieniamenot, parturikampaamomaksut, jalkojenhoitajan palvelut, vähäiset terveydenhuoltomenot (esimerkiksi lääkärin, kotisairaanhoidon ja fysioterapeutin palvelut, sairaala- ja kotisairaalamaksut, silmälasit ja hammashoito), kauppapalvelu, lääkkeet (sikäli kun niitä ei huomioitaisi vähennyksenä asiakasmaksua laskettaessa), paikallisliikenteen maksut, henkilökohtaisten sanomalehtien tilausmaksut, puhelimen käyttömenot, vaatemenot sekä harrastustoiminnan menot.

3.2 Asiakasmaksun alennuksen laskeminen

Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskevan päätöksen tueksi voidaan laatia laskelma, joka perustuu asiakkaan ja mahdollisen puolison nettotuloihin, varallisuuteen ja välttämättömäksi katsottaviin menoihin. Jos asiaa käsiteltäessä käy ilmi, että varallisuus ylittää tämän ohjeen mukaisen varallisuusrajan (soveltamisohjeen kappale 4), ei laskelmaa laadita. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan asiakkaan palvelu ja mitä asiakasmaksu sisältää sekä asiakkaan kokonaistilanne.

Asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen laskelman lähtökohtana on, että hakijan tuloista vähennetään alennuslaskelmassa hyväksyttävät menot. Laskelman perusteella arvioidaan, vaarantuvatko henkilön tai perheen toimeentulon edellytykset tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttaminen asiakasmaksun vuoksi.

Laskutus

22.5.2026

Hakijalle määritellään käyttövara tai perusosa laskelmalle. Niissä asiakasmaksuissa, joissa asiakasmaksulaki ei määrittele lakisääteistä kuukausittaista käyttövaraa asiakkaalle, käytetään laskennassa asiakkaalle kuukausittain käyttöön jätettävän euromäärän arvona kulloinkin toimeentulotuen perusosan voimassa olevaa euromääräistä osuutta. Hakijalle tulee jäädä toimeentulotuen perusosan suuruinen euromäärä tai pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen tai pitkäaikaisen perhe- tai laitoshoidon lakisääteinen vähimmäiskäyttövara riippuen asiakkaan vakituisesta asumisyksiköstä ja palvelusta. Asiaksmaksulaissa on määritelty, miten asiakasmaksut määräytyvät kyseisissä palveluissa.

Mikäli asiakas asuu yhteistaloudessa avio- tai avoliitossa ja/tai perheessä asuu alaikäisiä lapsia, huomioidaan kullekin oma toimeentulotuen perusosa Kelan vuosittain määrittelemien summien mukaisesti. Mahdollinen lasten vuoroasuminen vanhempien luona huomioidaan perusosassa. (<https://www.kela.fi/toimeentulotuki-perusosan-maara>).

Kotona asuva asiakas

Kotona asuvan asiakkaan laskelmassa huomioidaan toimeentulotuen perusosa (esimerkiksi yksinasuvan perusosa on 578,43 €/kk 1.3.2026 alkaen), jolla asiakas kattaa ravintomenot (49% toimeentulotuen perusosasta), henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyvät menot, ilman lääkärin määräystä apteekista saatavat lääkkeet ja hoitotarvikkeet, vähäiset terveydenhuoltomenot, virkistys- ja harrastusmenot, puhelimen käyttömenot, vaatteiden osto- ja huoltomenot sekä paikallisliikenteen käyttöön liittyvät menot, autopaikan vuokran, lehtien tilausmaksut sekä muut jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot (51% toimeentulotuen perusosasta), esim. bensiinikulut. (Laki toimeentulotuesta § 7a). Jos laskelma jää negatiiviseksi, maksua alennetaan laskelman osoittaman alijäämän verran. Jos laskelman tulos on positiivinen, perustetta maksun alentamiseen ei ole.

Mikäli asiakkaalle on myönnetty tukipalveluna ateriapalvelua, käyttövaraa pienennetään suhteessa myönnetyn ateriapalvelun laajuuteen. Käyttövaran ravintomenojen osuudesta vähennetään ateriapalvelun kattama osuus, minkä määrä riippuu ateriapalvelun laajuudesta, esim. 1 lounas/ateria kattaa 1/3 osan vuorokauden ravintomenoista.

Vammaispalvelulain mukaisena asiakasmaksuna voidaan periä maksu ylläpidosta kuten aterioista. Vammaispalvelulain nojalla myönnetyn kuljetuspalvelun omavastuu on myös asiakasmaksu.

Vammaispalvelulain perusteella myönnettyistä palveluista perittäviin asiakasmaksuihin voi hakea maksunalennusta tai perimättä jättämistä.

Laskutus

22.5.2026

Yhteisöllisessä asumisessa asuva asiakas ja lyhytaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa oleva asiakas

Yhteisöllisessä asumisessa asuvan asiakkaan perusosana huomioidaan yksinasuvan perusosa vähennettynä ravinto-osuudella, mikäli asiakkaan palveluun sisältyy aterivuorokausi/ateriat (asiakas syö säännöllisesti vähintään lounaan ja päivällisen). Yksin asuvan perusosana huomioidaan 295,00 €/kk 1.3.2026 alkaen. Ateriamenot huomioidaan maksunalennuslaskelmassa erikseen.

Mikäli asiakas aterioi yhteisöllisessä asumisessa epäsäännöllisesti tai säännöllisesti vähemmän kuin lounaan ja päivällisen / vuorokausi perusosan ravinto- osuudesta vähennetään 1/3 suuruinen osuus ja huomioidaan ateriapalvelun kustannus menona (esimerkiksi yksin asuvan perusosana huomioidaan 483,96 euroa).

Jos asiakas on lyhytaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa kalenterikuukautena, jolle maksunalennuslaskelma tehdään, huomioidaan perusosa vähennettynä ravinto-osuudella (yksin asuvan perusosa on tällöin 295,00 €/kk).

Vammaispalvelulain nojalla järjestetyssä palveluasumisessa asiakkaalta perittäviin ylläpitomaksuihin, kuten ateriamaksuun, voi hakea maksunalennusta.

Pitkäaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen, pitkäaikainen perhehoito ja pitkäaikainen laitoshoido/palvelu

Pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, perhe- ja laitoshoidossa käyttövaralla on tarkoitus kattaa esimerkiksi asukkaan henkilökohtaiset hygieniamenot, parturi-kampaamomaksut, jalkojenhoitajan palvelut, vähäiset terveydenhuoltomenot (esimerkiksi lääkärin, kotisairaanhoidon ja fysioterapeutin palvelut, sairaala- ja kotisairaalamaksut, silmälasit ja hammashoito), kauppapalvelu, lääkkeet (sikäli kun niitä ei huomioitaisi vähennyksenä asiakasmaksua laskettaessa), paikallisliikenteen maksut, henkilökohtaisten sanomalehtien tilausmaksut, puhelimen käyttömenot, vaatemenot sekä harrastustoiminnan menot.

Käyttövara pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa on vuonna 2026 195 € kuukaudessa, pitkäaikaisessa laitospalvelussa 131 € kuukaudessa.

Vammaispalvelulain nojalla järjestetyssä palveluasumisessa asiakkaalta perittäviin ylläpitomaksuihin, kuten ateriamaksuun, voi hakea maksunalennusta.

Laskutus

22.5.2026

Jos asiakkaan palvelu vaihtelee kuukauden aikana esimerkiksi sairaalan ja kodin välillä, lasketaan käyttövara vakituisen asuinpaikan/asumismuodon mukaisesti. Niissä tilanteissa, joissa asiakkaalla on riittävästi omaa ja/tai yhteisvarallisuutta puolison kanssa, katsotaan varallisuuden kattavan toimeentulotuen perusosan tai asumismuodon mukaisen käyttövaran asiakkaan itsensä ja mahdollisesti myös puolison sekä alaikäisten lasten kohdalla.

3.3 Laskelmassa huomioitavat tulot ja varallisuus

Asiakasmaksualennusta arvioitaessa asiakkaan tuloina huomioidaan kaikki asiakkaan ja mahdollisen yhteistaloudessa olevan puolison nettotulot.

Jos asiakasmaksu perustuu puolisoitten yhteenlaskettuihin tuloihin, tulee maksunalennusta haettaessa toimittaa selvitykset myös puolison tuloista. Tulot käsitellään nettotuloina, vaikka alkuperäinen maksupäätös olisi tehty bruttotulojen perusteella. Tuloiksi voidaan laskea myös sellaisia tuloja, joita ei ole aiemmin huomioitu asiakasmaksua määritettäessä. Taloudellisen tilanteen arvioinnissa huomioidaan myös käytössä oleva tai nopeasti realisoitava varallisuus. Varallisuuden huomioiminen on soveltamisohjeen kappaleessa 4.

Tuloina huomioidaan:

- Palkka-, yrittäjä ja eläketulot
- Kelan ja vakuutusyhtiöiden maksamat etuudet (esim. sairauspäiväraha, vanhempainetuudet, työttömyysetuudet, asumistuki, hoitotuki)
- Pääomatulot
- Laskennallinen metsätulo
- Vuokratulo (hoitovastike ja sijoituslainan korko vähennettynä)
- Korko- ja osinkotulot
- Kaikkien lasten lapsilisät ja eläkkeet
- Kaikkien lasten elatustuet ja elatusavut
- Omaishoidon tuki
- Muu säännöllinen tulo, pois lukien toimeentulotukilain 11 §:n mukaiset tulot ja tuloverolain 92 §:ssä tarkoitetut verovapaat sosiaalietuudet (lukuun ottamatta vammaistukea ja eläkettä saavan hoitotukea)

Kelan vammaistukea ei oteta tulona huomioon silloin, kun kyse on jatkuvasta ja säännöllisestä kotiin annettavasta palvelusta.

Mikäli tulot eivät ole säännölliset tai niitä ulosmitataan, voidaan laskelmassa huomioida tulot keskiarvona. Mikäli tuloista tehdään ulosmittausta, huomioidaan lähtökohtaisesti keskiarvossa ulosoton kolme vapaakuukautta.

Laskutus

22.5.2026

3.4 Laskelmassa yleisesti huomioitavat menot

Hakemuksen liitteeksi tulee toimittaa menoista tositteet, muuten menoja ei huomioida.

Arvioitaessa asiakasmaksun kohtuullisuutta otetaan pääsääntöisesti menoina huomioon molempien puolisuuden ja mahdollisten alaikäisten lasten seuraavat menot:

- Välttämättömät asumiskustannukset (vuokra-asunnon vuokra tai omistusasunnon hoitovastike, asumisoikeusasunnon käyttövastike, vesi, sähkö, koti-irtaimiston vakuutus tai muu pakollinen kotivakuutus välttämättömiltä osin, omakotitalossa lisäksi kiinteistövero, tonttivuokra sekä lämmitys- ja jätehuoltokulut)
- Kotona asuvan asiakkaan asumiskustannukset huomioidaan todellisten kulujen mukaan enintään 12 kuukautta, jonka jälkeen asumismenot huomioidaan Kelan määrittelemien kuntakohtaisten kohtuullisena pidettävien enimmäismenojen mukaisesti, jos ei ole esitetty hyväksyttäviä perusteita todellisten menojen huomioimiselle.
- Asumispalvelun piirissä olevien asiakkaiden osalta asiakasmaksulaissa on määritetty, kuinka pitkään edellisen asunnon kuluja voidaan huomioida vähennyksinä asiakasmaksua määritettäessä. Tästä ei poiketa asiakasmaksun alentamisen menettelyssä.
- Edunvalvonnan tai edunvalvontavaltuutetun peruspalkkio sekä tilintarkastuksen perusmaksu, ellei kuluja ole huomioitu jo asiakasmaksua määritettäessä
- Hyvinvointialueen säännöllisestä palvelusta sekä tukipalveluista perittävät asiakasmaksut
 - Pohjois-Savon hyvinvointialueen laskuttamista aterioista huomioidaan perustoimeentulotuen perusosan ravintomenon (49 %) ylittävä osuus
 - Keliakiasta aiheutuvat ylimääräiset ravintomenot huomioidaan Kelan linjauksen mukaisesti
- Perustoimeentulotuen perusosa ravinto-osuus vähennettynä tai käyttövara
- Opintolainan lyhennys korkoineen (korkoihin voi saada Kelasta korkoavustusta)
- Julkisen palvelun sosiaali- ja terveydenhuollon kulut (ml. Kelan tukema psykoterapia)
- Pitkäaikaisen julkisen palvelun asiakasmaksu esim. lasten kunnallisen varhaiskasvatuksen menot
- Lapsen tapaamisesta aiheutuvat perustellut kustannukset perustuen lastenvalvojan tai tuomioistuimen vahvistamaan tapaamissopimukseen
- Elatusapu alle 18 v. lapsesta
- Ulosottoviranomaisen määrittelemä kuukausierä

Laskutus

22.5.2026

- liitteeksi tulee toimittaa ulosottoviraston ulosottopäätös, koonti velallisen ulosottoasioista, josta ilmenee ulosmitattava summa, mistä tulosta se ulosmitataan, ulosoton alkamis- ja loppumispäivä
 - jos ulosmittauksen päättymispäivää ei ole tiedossa, asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on velvollinen ilmoittamaan siitä viipymättä laskutusyksikköön, kun asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on saanut tietää ulosmittauksen päättymispäivän.
- Velkajärjestelyn maksusuunnitelman mukainen kuukausierä, jos asiakkaalla käräjäoikeuden velkajärjestelypäätös
 - liitteeksi kopio käräjäoikeuden päätöksestä ja/tai maksuohjelma, jos käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene maksun suuruutta
 - yksityisiä velkajärjestelyjä tai osamaksusuunnitelmia ei huomioida vähennyksenä
- Pitkäaikaiset reseptilääkkeet (määrätty 3 kuukaudeksi tai yli) mikäli lääkekustannuksia ei ole huomioitu asiakasmaksua määrättäessä.
 - liitteeksi apteekin lääkelaskut edelliseltä kolmelta kuudelta kuukaudelta ja reseptit tai muu tosite terveydenhuollon ammattihenkilön lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden tai perusvoiteiden määräyksestä
 - käsikauppalääkkeitä ei huomioida vähennyksenä
- Yksityiset tukipalvelut, jos ne perustuvat asiakkaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelutarpeen arvioon tai sosiaalihuollon ammattihenkilön puoltoon ja ovat asiakkaan tilanteessa välttämättömiä ja kustannuksiltaan kohtuullisia

3.4.1 Esimerkkejä menoista, joita ei huomioida asiakkaalta tai mahdolliselta puolisoilta laskelmassa

- Apteekin itsehoitovalmisteet
- Käyttövaralla katettavat menot, kuten henkilökohtaiseen hygieniaan liittyvät tuotteet (pesulaput, pesuvoiteet, wc-paperi)
- Yksityiset tukipalvelut, jotka eivät perustu Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelutarpeen arvioon tai sosiaalihuollon ammattihenkilön puoltoon ja joita ei siten ole katsottu asiakkaan tilanteessa välttämättömiksi
- Harrastemenot
- Asunto- ja opintolainan lyhennykset, remonttilaina ja muut asunnon ylläpitoon liittyvät kulut
- Muut kuin hakijan vakituksessa asuinkäytössä olevasta kiinteistöstä aiheutuvat kulut
- Yksityisen terveydenhuollon menot
- Jalkahoito, kampaamopalvelut, yksityinen fysioterapia
- Kulutus- ja joustoluotot sekä yksityishenkilöille maksettavat velat

Laskutus

22.5.2026

- Rahoitusvastike
- Vakuutusmaksut, jotka eivät koske välttämätöntä kotivakuutusta (henkilövakuutukset, matkatavaravakuutukset, varastovakuutukset ja muut vastaavat)
- Kiinteistö- tai perintöverot
- Oikeudenkäyntikulut
- Muut kodinhoitokulut
- Asiaksmaksulaissa on määritelty, kuinka pitkään edellisen asunnon kuluja voidaan huomioida vähennyksinä asiaksmaksua määritettäessä

Asiakkaan tulee ilmoittaa ja käsittelijän tulee huomioida muut mahdolliset sosiaali- ja terveydenhuollon maksuihin jo myönnettyt maksunalennukset, maksukatot hakemusta vastaavalle ajalle sekä mahdollinen myönnetty toimeentulotuki. Asiakkaan tulee seurata ja olla tietoinen terveystalvelujen ja lääkekustannusten maksukattojen täyttymisestä sekä hakeutua tarvittaessa hoitotarvikejakelun asiakkaaksi.

4 Varallisuuden huomioiminen

Asiakkaan ja mahdollisen yhteistaloudessa asuvan puolison varallisuutta ei huomioida tuloihin perustuvien asiaksmaksujen maksupäätöksissä, mutta asiaksmaksun alentamisen yhteydessä varallisuus otetaan huomioon.

Asiaksmaksua ei pääsääntöisesti alenneta eikä jätetä perimättä, jos asiakkaalla on säästöinä tileillään ja/tai nopeasti realisoitavana omaisuutena 3000 euroa tai puolison kanssa yhteistä varallisuutta yhteensä enemmän kuin 6000 euroa. Varallisuutena ei huomioida lasten varallisuutta tai hakijan lastensuojelun jälkihuollon itsenäistymisvaroja eikä myöskään hakijan omassa käytössä olevaa asuntoa.

Nopeasti realisoitavaa eli rahaksi muutettavaa omaisuutta ovat esimerkiksi osakkeet, rahasto-osuudet, säästövakuutukset ja arvopaperit. Loma-asunto tai muut kiinteistöt tai kiinteä varallisuus huomioidaan varallisuutena huojennuspäätöstä tehtäessä, mutta omaisuuden realisointia ei edellytetä eikä niihin liittyviä menoja huomioida laskelmassa. Varallisuus vaikuttaa arviointiin asiakkaan toimeentulon kokonaistilanteesta.

Laskutus

22.5.2026

5 Päätöksenteko

Asiakasmaksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä päättävät hyvinvointialueen laskutusyksikön viranhaltijat. Asiakkaalle ja hänen edunvalvojalleen tai valtakirjalla valtuutetulle asianhoitajalleen toimitetaan kirjallinen päätös asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskevassa asiassa. Päätökseen liitetään muutoksenhakuohjeistus.

Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva arviointi tehdään yksilöllisesti asiakkaan ja perheen kokonaistaloudellisen tilanteen arvioinnin pohjalta. Mikäli asiakas saa kielteisen päätöksen, hän voi pyytää eräpäivän siirtoa tai maksusuunnitelman laatimista ilman asiakkaalle aiheutuvia lisäkustannuksia.

Maksu voidaan alentaa tai jättää perimättä pääsääntöisesti hakemiskuukauden alusta. Jo maksettuja laskua ei alenneta tai jätetä perimättä. Maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva päätös on määräaikainen. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tasasuuruksien maksuja koskeva päätös on laskukohtainen, jolloin alennus tai perimättä jättäminen määrätään laskun alkuperäisen eräpäivän mukaisesti.

Mikäli asiakkaan tai perheen palveluntarve muuttuu tai kokonaistaloudellisessa tilanteessa tapahtuu muutoksia päätöksen voimassaoloaikana (esimerkiksi myönnetään uusi etuus tai eläke tai tulot muuttuvat muuten kuin indeksikorotusten osalta tai menot muuttuvat olennaisesti), tulee siitä ilmoittaa hyvinvointialueen laskutusyksikköön. Pohjois-Savon hyvinvointialueella on oikeus periä asiakasmaksut takautuvasti, mikäli maksun määrittäminen koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin. Maksu oikaistaan takautuvasti enintään vuoden ajalta (Asiakasmaksulaki 10 §).

Sovellettavat säädökset:

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992